

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס

התנ"ך והיסטוריה: המקרא כמקור היסטורי לחקר תקופת הברזל

אברהם פאוסט | המחלקה להיסטוריה כללית

The Bible and History: The Bible as a Historical Source for the Study of the Iron Age | 18-3162

שוג הקורס:	שיעור __ (שיעור, תרגיל, סמינר, סדנה, מעבדה וכד')
היקף נ"ז:	__2__
שנת לימודים:	__תשפ"ז__
סמסטר:	__
יום ושעה:	__
שעת קבלה:	__
מייל מרצה:	__
קישור לאתר למדה:	__

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס

מטרת הקורס היא להציג בפני הסטודנטים תמונה עדכנית של מערכת היחסים המורכבת בין התנ"ך לבין המחקר ההיסטורי, על המהימנות ההיסטורית של התנ"ך כמקור לחקר התקופות השונות, ובעיקר על השימוש בתנ"ך כמקור היסטורי לחקר תקופת הברזל. בקורס נבחין בין שימוש במקורות שונים לשחזורים היסטוריים "גדולים" לבין תרומתם של המקורות להבנת תהליכים חברתיים ואפילו אידיאולוגיה ותפיסות עולם.

מטרות/תוצרי הלמידה

ידע

1. הלומדים יכירו את תחומי הדעת הרלוונטיים: ארכיאולוגיה, היסטוריה וחקר המקרא
2. הלומדים יבינו את מורכבות המורכבות המיוחדת של המקרא כמקור היסטורי

3. הלומדים יכירו את ההיסטוריה המקראית, ואת הויכוחים אודות המהימנות ההיסטורית של

הסיפורים השונים

מיומנויות

1. הלומדים ילמדו כיצד ניתן לשחזר ארועים ותהליכים היסטוריים בעזרת סוגי מקורות שונים

2. הלומדים יציגו רפרט בכיתה

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/ צפיה נדרשת	הערכה תהליכית/מעצבת (להרחבה)
1	מבוא: שאלות המחקר והרקע התקופתי והדיסציפלינרי (תנ"ך, היסטוריה, ארכיאולוגיה)		פאוסט וכץ (יחידה 1) בתוך פאוסט וכץ תשע"ט-תש"פ	
2	תהליכי היווצרותו של התנ"ך		פרידמן תשנ"ה; שורץ תשע"א	
3	השימוש בתנ"ך כמקור היסטורי (כולל תולדות המחקר)		בונימוביץ תשס"א; פאוסט תשפ"ו	
4	פרוטו-היסטוריה: האבות		פינקלשטיין וסילברמן תשס"ג, פרק 1; Kitchen 2003, chapter 7	
5	יציאת מצרים	מכאן יחלו הסטודנטים בהצגת רפרטים	פינקלשטיין וסילברמן תשס"ג, פרק 2; Kitchen 2003, chapter 6; Friedman 2017	
6	כיבוש הארץ וההתנחלות הישראלית		פינקלשטיין וסילברמן תשס"ג, פרק 3; Kitchen 2003, chapter 5	
7	ראשית ישראל		פינקלשטיין וסילברמן תשס"ג, פרק 4; Faust 2016	
8	הממלכה המאוחדת א'		פינקלשטיין וסילברמן תשס"ג, פרק 5; Faust and Farber in 2025	
9	הממלכה המאוחדת ב'		הנ"ל (המשך)	
10	ישראל ויהודה בתקופת הברזל ב': מפילוג המלוכה ועד החורבנות האשוריים וההגליות		נאמן תשס"א (בתוך לויין ומזר תשס"א), עמ' 134 - 124	
11	מיתוס הארץ הריקה?		פאוסט תשס"ט; Barstad 1996	

12	שבת ציון	פינקלשטיין וסילברמן תשס"ג, פרק 12; Faust 2018	
13	התנ"ך, הארכיאולוגיה, ותפיסת העולם הישראלית: אידיאולוגיה ופולחן	Faust 2019	
14	סיכום		

*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לרקע של הסטודנטים, קצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה.
קריאת החובה (בדרך כלל כ-5 מאמרים או פרקים) תוגדר במהלך הקורס, בהתאם לרקע של הסטודנטים
והתקדמות השיעורים.

ציון סופי

תיאור התוצר	משקל בציון הסופי
מבחן	70 % מהציון הסופי
השתתפות פעילה	15 % מהציון הסופי
הצגת רפרט (בהתאם למספר המשתתפים, ייתכן שהמטלה תוחלף במטלה אחרת)	15 % מהציון הסופי

דרישות הקורס

דרישות הקורס כוללות השתתפות פעילה בשיעורים, הצגת רפרט (לעיל), וכתובת מבחן.
נדרשת נוכחות: היעדרות מיותר משלש פגישות ללא אישור עלולה להוביל לשלילת הזכאות לקבלת ציון.

דרישות קדם

שם הקורס	מס' הקורס
אין	

ביבליוגרפיה: תכנים לקריאה, צפיה והאזנה (רצוי עדכני)

באהן, פ', תשס"ח, ארכיאולוגיה, תל אביב: ידיעות אחרונות.
בונימוביץ, ש, ופאוסט, א', תשס"ט הארכיאולוגיה של תקופת המקרא בשנות האלפיים: לקראת דיאלוג מחודש בין
הארכיאולוגיה והמקרא, בתוך א' ברוך, א' לוי וא' פאוסט (עורכים), *חידושים בחקר ירושלים: הקובץ
הארבעה-עשר*, רמת גן, עמ' 7-23.
בונימוביץ, ש', תשס"א, פרשנות מקראית וטקסט מקראי: הארכיאולוגיה המקראית בעידן הפוסט מודרני, קתדרה
100: 27-46.
לוין י"ל, ומזר ע' (עורכים), הפולמוס על האמת ההיסטורית במקרא, ירושלים, תשס"א.
למקה, נ"פ, תשנ"ז, ראשית המדינה הישראלית – מבט מקופנהגן על הופעת המחקר ההיסטורי הביקורתי של
ישראל הקדומה בימינו, פאוסט א', וברוך א' (עורכים), *חידושים בחקר ירושלים*, דברי הכנס השלישי, רמת
גן, עמ' 73-83.
מזר, ע', תש"ס, על הזיקה בין המחקר הארכיאולוגי לכתובת ההיסטוריה של ראשית ישראל, קתדרה 100: 65-88.
פאוסט, א', תשס"ט, יהודה בתקופה הניאו-בבלית: המשכיות או משבר, *ארץ-ישראל כ"ט* (ספר אפרים שטרן):
347—339.

פאוסט, א', תשפ"ו, הויכוח אודות הממלכה המאוחדת בהקשרו המדעי ובשיח הציבורי בישראל, תיאוריה וביקורת
178 – 151: 62

פאוסט, א', וכץ, ח', (עורכים), תשע"ט-תש"פ, מבוא לארכיאולוגיה של ארץ ישראל: מתקופת האבן עד כיבוש
אלכסנדר, רעננה: האוניברסיטה הפתוחה (2 כרכים)

פינקלשטיין, י' תשמ"ו, הארכיאולוגיה של תקופת ההתנחלות והשופטים, ירושלים.

פינקלשטיין, י', וסילברמן, נ"א, תשס"ג, ראשית ישראל: ארכיאולוגיה, מקרא וזיכרון היסטורי, תל אביב.

פינקלשטיין, י', וסילברמן, נ"א, תשס"ו, דוד ושלמה: בין מציאות היסטורית למיתוס, תל-אביב.

פרידמן, ר"א, תשנ"ה, מי כתב את התנ"ך?, תל-אביב: דביר.

שוורץ, ב', תשע"א, התורה: חמשת חומשיה וארבעת תעודותיה, בתוך צ' טלשיר (עורכת), ספרות המקרא: מבואות
ומחקרים, ירושלים: יד בן צבי, עמ' 161 – 226.

Barstad, H.M., *The Myth of the Empty Land, A Study in the History and Archaeology of Judah during the "Exilic" Period*, Oslo, 1996.

Dever, W.G., 2017, *Beyond the Texts: An Archaeological Portrait of Ancient Israel and Judah*, Atlanta: SBL.

Dever W.G., 2020, *Has Archaeology Buried the Bible?* Grand Rapids, MI: Eardmans.

Faust, A., 2006, *Israel's Ethnogenesis: Settlement, Interaction, Expansion and Resistance*, London: Routledge/Equinox.

Faust, A., 2016, The Emergence of Israel and Theories of Ethnogenesis, in S. Niditch (ed.), *Blackwell Companion to Ancient Israel*, Oxford: Blackwell, pp. 155-173

Faust, A., 2018, Forts or Agricultural Estates? Persian Period Settlement in the Territories of the Former Kingdom of Judah, *Palestine Exploration Quarterly* 150: 34-59

Faust, A., 2019, Israelite Temples: Where Was Israelite Cult Not Practiced and Why, *Religions* 10(2): 106 (online publication).

Faust, A., and Farber, Z., 2025, *The Bible's First Kings: Uncovering the Story of Saul, David, and Solomon*, New York: Cambridge University Press

Friedman, R.E., 2017, *The Exodus: How it Happens and Why it Matters*, New York: HarperOne.

Keimer, K.H., and Pierce G.A. (eds.), 2023, *The Ancient Israelite World*, London: Routledge

Kitchen, K., 2003, *On the Reliability of the Old Testament*, Grand Rapids.

Levy, T.E., Schneider, T., and Propp, W.H.C., 2015, *Israel's Exodus in Transdisciplinary Perspective: Text, Archaeology, Culture and Geoscience*, Springer.

Merill, J. and Shanks, H. (eds.), 2020, *Ancient Israel: From Abraham to the Roman Destruction of the Temple*, Washington DC: Biblical Archaeology Society

Rainey, A.F., and Notley, R.S., 2006, *The Sacred Bridge: Carta's Atlas of the Biblical World*, Jerusalem: Carta.

Van Setters, J., 1975, *Abraham in History and Tradition*, New Haven and London.

Whitelam, K.W., 1997, *The Invention of Ancient Israel, The Silencing of Palestinian History*, London.

Yasur-Landau, A., Cline, E., and Rowan, Y., (eds.), 2019, *The Social Archaeology of the Levant: From Prehistory to the Present*, Cambridge: Cambridge University Press.